

UDK 7.0/77

Zagreb, 2011.

ISSN 0350-3437

Radovi Instituta za povijest umjetnosti 35
Journal of the Institute of Art History, Zagreb

Ana Plosnić Škarić

Institut za povijest umjetnosti, Zagreb

Prilog poznavanju građevinske povijesti trogirске katedrale u 15. stoljeću

Izvorni znanstveni rad – *Original scientific paper*

Predan 15. 10. 2011. – Prihvaćen 1. 11. 2011.

UDK: 726.6(497.5 Trogir)“14”

Sažetak

U sačuvanim trogirskim spisima 15. stoljeća uočeno je sedam do sada neobjavljenih dokumenata. Njihov sadržaj, protumačen u kontekstu poznatih i k tome sustavno sagledavanih arhivskih podataka, doprinosi detaljnijem poznavanju građevinske povijesti trogirске katedrale, klesara i graditelja koji su bili zaposleni na njezinu oblikovanju, i

pojedinih okolnosti u kojima su se neke od gradnji odvijale. Prijepis rečenih dokumenata, kao i cjelovit prijepis još pet od kojih su objavljeni samo izvodi, donesen je u Prilogu članka kronološkim redoslijedom, zajedno s registama svih objavljenih vijesti.

Ključne riječi: Trogir, katedrala, građevinska povijest, arhivska građa, 15. stoljeće

Osim na izučavanju arhitektonsko-plastičke cjeline, spoznaje o građevinskim zahvatima na trogirskoj katedrali u 15. stoljeću zasnivaju se na podacima sačuvanim u arhivskoj građi. Cilj ovog teksta je poznatim vijestima iz izvora pridodati podatke iz dosad neobjavljenih dokumenata, otkrivenih pregledavanjem cjelokupnog korpusa sačuvanih trogirskih spisa 15. stoljeća.¹

Trogirska arhivska građa 15. stoljeća sastoji se od bilježničkih i sudskih spisa, oporuka, ulomaka odluka gradskog vijeća i knjiga komunalnih prihoda i rashoda.² Premda su od navedenih skupina građe bilježnički spisi ponajbolje očuvani, činjenica da iz gotovo pedeset godina tog stoljeća nije sačuvan niti jedan jedini list rječito govori o očuvanosti čitavog fonda.³

U notarskim aktima sačuvana su ukupno 22 dokumenta koja se odnose na radove na katedrali u 15. stoljeću. Upravo njihov broj, kojim daleko nadilaze one sačuvane iz 13. i 14. stoljeća, osnovni je razlog njihovu zasebnom sagledavanju unutar raspona od jednog stoljeća. Od spomenuta 22 dokumenta 15 ih je objavljeno, bilo da su transkribirani u cijelosti, bilo dijelom. U prilogu članka kronološkim redoslijedom donosimo regeste objavljenih dokumenata s podacima o prvim i eventualno naknadnim objavama. U Prilogu također donosimo i cjelovite prijepise pet dokumenata od kojih su objavljeni samo izvodi [Prilog br. 3., 7., 14., 32., 34.] te prijepise sedam do sada neuočenih, odnosno neobjavljenih dokumenata [2., 8., 10., 19., 30., 37., 38.].

Navedenim dokumentima, koji se i danas mogu iščitati u sačuvanim bilježničkim sveščićima, pribrajamo i ugovor o popravku prvog kata zvonika katedrale; njegov je tekst objavio povjesničar Ivan Lucić [4.]. Sasvim kratak dio završnih odredbi tog ugovora, koji je Lucić ispustio, objavljen je u integralnom prijepisu ugovora u djelu *Illyricum sacrum*. U *Rukopisnoj građi Ivana Lucića* sačuvan je još jedan dokument, koji je i objavljen [11.].⁴ Iz rukopisa *Operaria*, koji je dao sastaviti Pavao Andreis,⁵ cjelovito je objavljen jedan [15.], dok su iz još dvaju doneseni podaci, koji su također uvršteni u Prilog [22., 23.]. U kronološki slijed dokumenata uvrštene su i vijesti koje su na temelju dokumenata koji se do danas nisu sačuvali donijeli Ivan Lucić, u svojoj povijesti grada (tiskanoj 1674. godine), Pavao Andreis u rukopisima o trogirskim crkvama i povijesti Trogira (nastalim 1673.–1676. godine), kao i one koje nalazimo u vizitaciji biskupa Didaka Manole (iz 1756. godine) [1., 5., 6., 9., 17., 18., 20., 21., 26., 36., 39.].⁶

Ivan Kukuljević Sakcinski je u *Slovníku umjetnikah jugoslavenskih* (tiskanom 1858.–1860. godine) donio prijepis jednog dokumenta [12.], a naveo je podatke iz još 9 dokumenata za koje piše da ih je pročitao u bilježničkim sveščićima [3., 5., 6., 13., 24., 26., 28., 31., 33.]. U navedenih autora nalaze se i podaci o isplatama, koji vjerojatno potječu iz knjiga rashoda, koje su operariji sukladno Statutu trebali voditi, a za koje nam nije poznato da su se sačuvali.⁷ Na službu operarija, kao jednu od najuglednijih u onodobnom Trogiru, bili su

birani isključivo pripadnici patricijata,⁸ a njihova je dužnost bila sveobuhvatna briga o katedrali. Vijesti o njihovu djelovanju stoga obuhvaćaju i održavanje i opremanje katedrale. U Prilog smo, međutim, uvrstili samo one koje se odnose na građevinsku povijest katedrale u 15. stoljeću, među kojima su svakako najbitniji ugovori koje su operariji sklapali s pojedinim majstorima.

Rečenih sedam do sada neobjavljenih dokumenata moguće je protumačiti upravo stavljajući ih u kontekst otprije poznatih arhivskih podataka.

O popločenju nad svodovima južnog broda

Najraniji sačuvani dokument iz 15. stoljeća potječe iz srpnja 1406. godine: Ivan, klesar iz Korčule, u svoje ime i ime svog brata, klesara Hranića, potvrđuje da je od operarija primio 100 libara malih *in ratione operis coperte Traguriensis ecclesie* [2.]. Majstor Hranić Dragošević bio je prvi graditelj korčulanske katedrale i zvonika.⁹ U korčulanskim spisima spominje se od 1406. do 1430. godine. Među inim klesarima zaposlenima na toj gradnji bio je i njegov brat Ivan. Trogirski dokument jedini je sačuvani koji govori da su braća Dragošević radili i izvan Korčule.¹⁰ Ta pojava da se u Trogiru zapošljavaju majstori iz drugih, ponajviše dalmatinskih gradova – karakteristična za cijelo 15. stoljeće – potvrđuje se i u drugim dokumentima donesenim u Prilogu. P. Andreis spominje ugovor iz listopada 1405. godine za koji kaže da su ga sklopili operarij i *murari*, obvezavši se načiniti popločenje iznad svodova južnog broda [1.].¹¹ Vjerojatno su korčulanski klesari te 1406. godine isplaćeni upravo za rečeno popločenje odnosno pokrov (*coperta*) nad južnim brodom trogirске katedrale.

Uz gred napominjemo da poznata potvrda o isplati operarija majstoru klesaru Petru Pozdančiću iz Šibenika za rad na izradi i postavljanju vodoriga [3.] potječe iz 1416., a ne 1417. godine.¹²

O popravku prvog kata zvonika

Godine 1420., za mletačkog osvajanja grada, katedrala je bila oštećena bombardama.¹³ Pišući o stanju u gradu nakon osvajanja, I. Lucić donosi i prijepis dokumenta iz 1421. godine, u kojem majstor Matej Gojković ugovara s operarijem popravak prvog kata zvonika i drugih oštećenja na katedrali [4.]. Dio završnih odredbi, koje je I. Lucić bio ispustio, odnosi se na stavke o isplata. Operarij se obvezao za ugovorene radove isplatiti ukupno 604 libre, i to 200 prije nego majstor Matej započne radove, 200 kada doveze kamen i 204 po zgotovljenim radovima, a za slučaj neizvršavanja obveza predviđene su uobičajene kazne.¹⁴ Na samom zvoniku uklesana su imena majstora Mateja i Stjepana te godina 1422.¹⁵ Nije sačuvan nijedan dokument koji bi objasnio iz kojih razloga i pod kojim uvjetima se majstor Stjepan pridružio majstoru Mateju. Također, o drugom katu zvonika, premda nije dvojbena da je građen u 15. stoljeću,¹⁶ nema sačuvanih dokumenata.

O gradnji svodova nad glavnim brodom

Kod I. Lucića, P. Andreisa, u vizitaciji biskupa Manole i kod I. Kukuljevića nalazi se niz podataka o gradnji ukupno pet svodova nad travejima glavnog broda [5., 6., 9., 15.]. Sačuvana su, međutim tek tri dokumenta. Dana 11. studenog 1436. godine patricij Jakomel Vituri, na molbu majstora Nikole Račića i Marka Gruata, obvezao se operariju, od kojeg je dobio 20 dukata, postupno isplaćivati rečene klesare i to sukladno napredovanju radova odnosno završetku gradnje trećeg svoda [7.]. U dokumentu također piše da će se po završetku radova vidjeti jesu li majstori zaslužili svih dvadeset dukata, odnosno treba li im isplatiti manje ili više. Na margini je pribilježeno da rečeni majstori ne smiju više moliti ni gnjaviti operarija u vezi s novcem. Osamnaest dana kasnije sastavljena je neobjavljena potvrda o isplati 58 libara i 10 solada malih od operarija istim majstorima i to uz jamstvo uglednog trogirskog građanina Andrije Stipoševića [8.]. U potvrdi je rečeno tek da ih se isplaćuje za rad na katedrali. Po datumu bi se moglo zaključiti da je riječ o isplati za rad na svodu nad trećim travejem, premda u njemu nema referencija na dokument od 11. studenog. Treći sačuvani dokument govori o nabavi vapnenca iz Skradina za gradnju svoda nad petim travejem [15.].¹⁷

O gradnji kapele sv. Jeronima

Dozvola Kaptola Nikoloti Soboti za gradnju privatne kapele i ugovor o gradnji s majstorima – Mlečaninom Markom Gruatom i Trogiranimom Nikolom Račićem – sastavljeni su u srpnju 1438. godine [11., 12.],¹⁸ a u vezi s gradnjom poznata su još tri dokumenta [13., 14., 16.].¹⁹

Raniji od svih navedenih je do sada neobjavljeni dokument od 28. svibnja 1438. godine [10.]. Pretpostavljamo da je tada gradnja kapele bila dogovorena, ali da je sam ugovor registriran kod bilježnika tek kada je ishodeno dopuštenje Kaptola. Dokument s kraja svibnja sadrži ugovor Gruata i dvaju klesara iz Venecije, Ivana Antunovog i Grgura Damjanovog, u kojem se potonji obvezuju da će sagraditi zidove kapele i to klesancima poput onih od kojih je zidana katedrala, zatim vijenac te *hostium dicte capelle sicut hostium capelle sancti Iohannis confessoris*. Isti zahtjev sadržan je i u ugovoru o gradnji kapele, a bio je različito interpretiran u literaturi.²⁰ U ugovoru o gradnji također piše da se ta vrata trebaju načiniti *ad modum inceptum* te je moguće da su i sami radovi počeli još prije nego što je ugovor o gradnji unesen u notarsku knjigu. Dvojici klesara iz Venecije nije, dakle, bila povjerena ni gradnja svoda ni klesanje konzola ni okvira bifore. Možemo se upitati zašto je Gruato zaposlio mletačke majstore, ali na pitanje nije moguće dati pouzdan odgovor. Moguće je pretpostaviti da je s njima i ranije radio ili da u tom trenutku u Trogiru nije bilo neuposlenih klesara s kojima je mogao surađivati. Naime, od oko 85 klesara koliko ih je zabilježeno u sačuvanim spisima 15. stoljeća njih petnaest su bili iz Trogira, dok su ostali došljaci – ponajviše iz Venecije, Zadra, Šibenika, Splita, Dubrovnika i Korčule.²¹

O gradnji sakristije

O gradnji sakristije sačuvao se neobjavljeni dokument iz 1452. godine, na margini kojeg je zabilježeno: donacija za gradnju katedrale [19.]. U njemu piše da je Ivan Munda, ugledni trogirski građanin, kao zakupnik prihoda biskupije ostao dužan biskupu Angelu Cavazzi za 1450. godinu 229 dukata, od kojih mu je biskup otpisao 100, dok se preostalih 129 Munda obvezao u sljedeće tri godine dati za gradnju sakristije. Riječ je, dakle, o sasvim iznimnoj gesti biskupa koji se odrekao vlastitog dijela prihoda biskupije darujući ga za gradnju sakristije. Dokument se u historiografiji samo spominje. (O gradnji sakristije vidi i 17., 18., 20., 21., 22.)

O gradnji krstionice

Sa samog kraja 1466. godine je dokument o isplati Alešija od operarija, ali se ne navodi za koje radove je bio isplaćen [25.]. Dokument je objavio P. Kolendić, zaključivši po datumu da je riječ o primitku dijela plaće za radove na krstionici, budući da natpis u krstionici uz Alešijevo ime bilježi i godinu 1467.²² U istom se dokumentu spominje i svota od 5 dukata predanih operariju Koriolanu Cippicu što je u vezi sa dokumentom sklopljenim istog dana, koji nije nađen, ali iz kojeg je podatak prenio I. Kukuljević: po tom je dokumentu Aleši od Koriolana upravo za 5 dukata »najmio njeku zemlju stolne crkve« [24.]. (Vidi i 23., 26.)

O gradnji kapele bl. Ivana Trogirskog

Osim čuvenog ugovora, poznat je i niz drugih dokumenata koji govore o gradnji kapele bl. Ivana [27., 28., 29., 31., 32., 33., 34., 35.].²³

U ugovoru o gradnji iz 1468. zapisano je da se na mjestu predviđenom za kapelu nalazi kuća koju će srušiti.²⁴ Također je, riječima *et la comprada dal piffaro*, spomenuta i kuća u kojoj trenutno stanuje Aleši i u kojoj mogu stanovati obojica majstora dok se ne izvedu temelji kapele. Moguće je da je s tim u vezi neobjavljeni kupoprodajni ugovor s kraja te godine [30]. U njemu operarij kupuje dvije trećine kuće od neke Magdalene, zastupljene po Koriolanu Cippicu, i brata joj Jurja, dok se trećina koja je pripadala njihovom bratu Jakovu ne spominje u ugovoru. Taj je Juraj Radinović bio *piffar* – frulaš. Položaj kuće opisan je riječima *post et retro ipsam ecclesiam, penes iura ipsius ecclesie a levante, austro et borea, penes viam vicinalem a ponente*. Kuća se dakle nalazila iza katedrale, ali po navedenom opisu položaja nije ju moguće točnije locirati. Međutim, budući da ju je kupio operarij, i to od frulaša, moguće je da je riječ o kući koja se nalazila na mjestu današnje kapele te da su u njoj majstori mogli stanovati do njezina rušenja odnosno – kako u ugovoru piše – do izvedbe temelja. U vizitaciji biskupa Manole spominje se i zamjena nekretnina iz 1477. godine, po kojoj je crkva u svoje vlasništvo dobila *loca quaedam, circa situm ipsius Capelle posita* [36.]. Smatramo da riječ *loca* označava neizgrađeno

zemljište, u posjedu pripadnika roda Lippeo, koje se nalazilo uz kapelu, a u zamjenu za koje je crkva dala neku kuću, za koju u vizitaciji nije navedeno gdje se nalazila.²⁵

Iz godine 1482. sačuvana su dva neobjavljena dokumenta. U prvom je dana 20. veljače Nikola Firentinac s operarijem, uz prethodno dobivenu dozvolu kneza, ugovorio gradnju svoda kapele, za cijenu od 200 dukata, obvezavši se da će radovi biti gotovi u roku od godinu dana, s tim da je za početak roka određen 1. travnja [37.]. Također ako majstor Nikola načini tri kipa apostola *ultra ymagines et figuras quas facere obligatus est*, tada će mu se platiti sukladno procjeni kakvu donese savjet majstora. Tri tjedna poslije potvrdio je da je od operarija dobio 510 libara i 9 solada za rad na kapeli [38.]. Uspoređujući ugovor iz 1468. i ovaj iz 1482. godine, otvara se pitanje: kako je Aleši pravno regulirao neizvršavanje svojih obaveza iz 1468.?, ali o tome nemamo sačuvanog dokumenta. Nadalje, za pretpostaviti je da je Firentinac s operarijem dao sastaviti neki ugovor raniji od ovog iz 1482. te da se na njega referiraju stavke *remanente rato infrascripto conventionis fabricae capelle sancti Ioannis confessoris alias celebrato* te da se upravo *per suprascriptum conventionis instrumentum* bio obvezao načiniti *ymagines et figuras*, ali ostaje pitanje koje i kada. Budući da ne znamo koje kipove se Firentinac obvezao načiniti prije ovog ugovora iz 1482. godine, postavlja se pitanje: je li načinio ta tri kipa apostola – ili su ti među onima koje je izradio Alessandro Vittoria,²⁶ a ako jest – kada ih je zgotovio odnosno jesu li ti među ona 4 kipa za koja u vizitaciji biskupa Manole piše da su mu isplaćeni 1489. godine?²⁷ Zatim, ako se Firentinac 1482. godine obvezao *cooperire capellam* zaključno do 1. travnja sljedeće godine, a u vizitaciji piše da je 1488. operarij *expensas fecit pro cooperianda capella* – što bi značilo da je svod dovršavan tek te 1488. godine [39.]²⁸ – otvara se pitanje: zbog kojeg razloga odnosno problema se otešlo dovršenje svoda?

Sagledavajući ukupno sačuvane dokumente i poznate nam arhivske podatke iz onih nesačuvanih, moguće je uspostaviti shemu po kojoj su se dokumenti vezani uz gradnju katedrale sastavljali i bilježili u spisima 15. stoljeća. Najbitniji su, dakako, ugovori o gradnji odnosno radovima, koje je operarij – iznimno prokurator donatorice u slučaju gradnje privatne kapele – ugovarao s majstorom ili udruženim majstorima. Zbrojivši sve poznate radove na katedrali u 15. stoljeću – počevši od radova na pokrovu, izrade i postave vodoriga, popravaka prvog [4.] i gradnje drugog kata zvonika, gradnje ukupno pet svodova nad travejima glavnog broda [5., 6.], gradnje kapele sv. Jeronima [12.], sakristije, krstionice te kapele bl. Ivana [28.] – može se zaključiti da je tih ugovora bilo ukupno trinaest. U svakom od sačuvanih predviđeno je da se novčani iznosi isplaćuju u nekoliko rata. Samih potvrda o isplatama operarija majstoru odnosno majstorima sačuvalo se pet [2., 3., 8., 25., 29.]. Sukladno njima – a imajući na umu i opću očuvanost fonda – može se zaključiti da su operariji i majstori u pravilu davali sastaviti i kod notara zabilježiti potvrdu o svakoj isplati. Ako je u tima navedeno za koji ih se rad isplaćuje, te su potvrde – u nedostatku sačuvanih ugovora – dokumenti koji svjedoče o autorstvu. Nije se nužno isplaćivalo po odredbama iz ugovora, o čemu

nam svjedoče i dva dokumenta vezana uz gradnju kapele bl. Ivana [33., 35.]. Za gradnju privatne kapele novac nije isplaćivao operarij, nego prokurator donatorice. Vjerojatno je upravo postojanje opisane prakse – po kojoj operarij i majstori bilježe isplate kod notara – bio razlog registriranja dogovora Petra Andreisa s majstorima po kojem su potvrde o isplatama napisane *manu dicti Petri* jednako valjane kao i one koje izda bilježnik [13.].

Specifične okolnosti, a koje nam nisu uvijek ni poznate, imale su za posljedicu potrebu za sklapanjem dodatnih ugovora operarija s majstorima. Takav jedan sačuvan je u vezi s gradnjom svoda kapele bl. Ivana [37.], ali nužno su morali postojati i oni vezani uz rad majstora Stjepana na prvom katu zvonika te oni vezani uz rad Nikole Firentinca na krstionici. A sukladno njima sastavljane su i potvrde o isplatama, od kojih je sačuvana jedna [38.].

Sami majstori su – ako je opseg ugovorenog posla to zahtijevao odnosno omogućavao – dalje sklapali ugovore sa suradnicima, također majstorima, za izradu pojedinih dijelova [10.], kao i ugovore s učenicima, na određeni vremenski rok, u kojima je tek rečeno da će isti podučavati odnosno učiti *artem lapicidae* [14., 31., 32.]. Temeljem sačuvanih dokumenata nismo u mogućnosti saznati koje su sve suradnike²⁹ i učenike upošljavali Aleši i Firentinac – a da ih je moralo biti više nego što sačuvani spisi svjedoče možemo se uvjeriti i komparirajući opseg radova na krstionici i kapeli bl. Ivana s opsegom onih načinjenih prilikom gradnje kapele sv. Jeronima – u gradnji koje su – kako dokumenti pouzdano svjedoče – dva majstora imala dva suradnika i jednog učenika.

Bilješke

1 Izlaganje pod naslovom »Dokumenti o radovima na trogirskoj katedrali u 15. stoljeću« održala sam na skupu *Katedrale – arsenalni – brodovi / Projektiranje – građenje – upravljanje: Dani Cvita Fiskovića – Znanstveno vijeće za pomorstvo HAZU, Trogir – Hvar*, 6.–9. listopada 2011. godine.

2 Glavnina te građe čuva se u Državnom arhivu u Zadru unutar fonda »Arhiv Trogira«, a dio inventara rečenog fonda (kutije I–IV) objavljen je u: IVAN PEDERIN, *Acta politica et oeconomica cancellarie communis Tragurij in saeculo XV.*, u: *Starine JAZU*, 60 (1987.), 101–105. Dio građe nalazi se u Arhivu HAZU u Zagrebu. Riječ je o listovima iz bilježničkih sveščića u Ostavštini Ivana Kukuljevića Sakcinskog, o kojima vidi: DANKO ZELIĆ, Nekoliko priloga povijesti umjetnosti 15. stoljeća u Trogiru: Samostan sv. Križa na Čiovu, zlatar Matej Pomenić i kapela sv. Jeronima u katedrali sv. Lovre, u: *Peristil*, 50 (2007.), 63; ISTI, Jakov Florijev, trogirski klesar 15. stoljeća, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 32 (2008.), 17–18. Tek manji dio sačuvane građe nalazi se u Trogiru, u Muzeju grada i kod obitelji Petrić, o čemu vidi: FANI CEGA, Istraživanje arhivske građe u muzejskim i privatnim zbirkama, u: *Informatica museologica*, 29 /3–4/ (1998.), 43–46.

3 Nama najbitniji su sveščići u koje su kronološkim redom pisani svi ugovori i potvrde sastavljeni određenog dana, a njihova analiza pokazuje da se više od 150 listova sačuvalo samo iz 1438. godine,

Posebne okolnosti, koje nisu uvijek poznate, bile su razlogom sastavljanja raznih dodatnih dokumenata. U onima u kojima se imenuju opunomoćenici ili prokurator redovito se navodi razlog zbog kojih ih se imenuje odnosno posao koji se obvezuju izvršiti [7., 27.]. U nedostatku sačuvanih ugovora i potvrda o isplatama u takvim dokumentima nalazimo imena majstora koji su radili na pojedinim dijelovima katedrale. Bilješke sudskih sporova dragocjen su izvor podataka, međutim, sukladno onim sačuvanim, može se zaključiti da su se veći problemi – razmjeri kojih su bili takvi da su i doveli do rasprave pred sudom – zbili tek u vezi s gradnjom kapele bl. Ivana [35.]. Zasebnu grupu čine dokumenti u kojima se majstori ne spominju. U njima je mahom riječ o predmetima koje je bilo nužno regulirati prije početka gradnje ankesa [11., 18., 19., 20., 30.].

Ovako sustavno prikupljeni i razmatrani podaci međusobno se nadopunjuju i ujedno omogućavaju tumačenje pojedinih dokumenata, smisao kojih, kada ih se promatra izvan cjeline, izmiče. Dakako da zbog fragmentarno sačuvane trogirске arhivske građe ostaju pojedina otvorena pitanja i nepoznanice, na koje sačuvani podaci ne daju odgovor. Rečenih sedam do sada neobjavljenih dokumenata donose neke do sada nepoznate podatke, ali također i potvrđuju pojedine zaključke do kojih su istraživači, koji su pisali o trogirskoj katedrali, došli drugim povijesnoumjetničkim metodama. Međutim, svoj puni smisao dobivaju tek kao dio cjeline. Stoga ćemo zaključiti citirajući Cvitu Fiskovića, koji je još 1940. godine napisao: »svaka nova arhivska vijest neće uvijek donijeti nove podatke, ipak će uvijek učvrstiti odnosno pokolebati ustaljeno mišljenje o ovom ili onom pitanju«.³⁰

između 100 i 150 listova iz godina 1437. i 1450., između 50 i 100 listova iz godina 1406., 1417., 1432., 1433., 1435., 1436., 1439., 1451., 1467. i 1468., između 10 i 50 listova iz godina 1407., 1413., 1416., 1420., 1421., 1449., 1458., 1460., 1466., 1469., 1470., 1471., 1472., 1473., 1475., 1481., 1482., manje od 10 listova iz godina 1404., 1415., 1419., 1422., 1445., 1446., 1447., 1448., 1452., 1453., 1459., 1461., 1476., 1478., 1484., 1485., 1487., 1489., 1497., 1499., dok se iz ostalih pedeset godina, unutar po sveščićima kronološkim redoslijedom složenih bilježničkih spisa, nije sačuvalo ni jedan list. Oporuke su pisane u zasebne sveščiće, a sačuvalo se između 50 i 90 listova iz godina 1449., 1450. i 1451., oko tridesetak listova iz godina 1448. i 1452., između 10 i 20 listova iz godina 1423., 1424., 1425. te 1435. i 1436., iz 1444. godine 4 lista, te još nekoliko oporuka uvezanih u svezak 3, kutija 46.

4 Prijepisi dokumenata koje je povjesničar Ivan Lucić prikupio pišući svoja djela, od kojih je tek neke u njima i objavio, čuvaju se u Nadbiskupskom arhivu u Splitu pod nazivom *Rukopisna građa Ivana Lučića*, MS 528, 531–542, 12 svezaka, serija B. Prijepise tih dokumenata, sravnjujući ih s objavljenima, načinili su M. Bego i M. Hailo pod nadzorom Mihe Barade, a ti se, pod nazivom *Ostavština Lucius*, čuvaju u Arhivu HAZU u Zagrebu, vidi: IRENA BENYOVSKY LATIN – ANA PLOSNIĆ ŠKARIĆ, Rad Mihe Barade na Trogirskim spomenicima – objava dokumenata XIII. i XIV. stoljeća, u: *Povijesni prilozi*, 40 (2011.), 41–42. Služili smo se

prijepisom iz Arhiva HAZU, a dio ugovora koji Lucić nije objavio nalazi se u knjizi X, f. 4.

5
Neobjavljeni rukopis iz 1650. godine s punim naslovom *Operaria quanto possiede da chi administrata con qvali fondamentali ragioni della medesima oblihi et incvbenze raccolto da Paolo Andreis nob. Travrino anno MDCL* čuva se u trogirskom kaptolskom arhivu, o čemu vidi: DANKO ZELIĆ, »Chiese in Traù« – rukopis Pavla Andreisa u Muzeju grada Trogira, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 33 (2009.), 97, bilješka 25., i tamo navedenu stariju literaturu, te CVITO FISKOVIĆ, Opis trogirskoga katedrale iz 18. stoljeća, Trogir, 1940., 59–60, bilješka 55.; RADOVAN IVANČEVIĆ, Rana renesansa u Trogiru, Split, 1997., 282, i JOŠKO BELAMARIĆ, Duknovičev sv. Ivan Evanđelist u Kapeli bl. Ivana Trogirskoga, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 37 (1997.–1998.), 166.

Kopiju tog rukopisa, koja se nalazi u Državnom arhivu u Zadru, spominje IRENA BENYOVSKY LATIN, Razvoj srednjovjekovne operarije – institucije za izgradnju katedrale u Trogiru, u: *Croatica Christiana periodica*, 65 (2010.), 2–3. Moguće je da se i izvan spomenutog rukopisa *Operaria* u kaptolskom arhivu nađe još neki dokument s podacima o gradnji katedrale u 15. stoljeću. V. Rismondo spominje i neobjavljene prijepise dokumenata vezane uz rad Operarije, koje je načinio P. Andreis, a koji se čuvaju u Znanstvenoj knjižnici u Zadru, vidi: Iz izvora za Andreisovu Povijest grada Trogira, priredio V. Rismondo, u: PAVAO ANDREIS, Povijest grada Trogira II, Split, 1978., 175.

6
GIOVANNI LUCIO, Memorie istoriche di Tragurio ora detto Traù, Venetia, 1674. U prijevodu J. Stipišića vidi: IVAN LUCIĆ, Povijesna svjedočanstva o Trogiru, Split, 1979. PAOLO ANDREIS, Storia della città di Traù, (ur.) M. Perojević, Split, 1908. Po Perojeviću Andreis je svoju povijest grada pisao između 1673. i 1676. godine, vidi: MARKO PEROJEVIĆ, Predgovor, u: n. dj., XIX–XX. U prijevodu V. Rismonda: PAVAO ANDREIS, Povijest grada Trogira, Split, 1977. Rukopis o crkvama u Trogiru recentno je objavljen u: DANKO ZELIĆ (bilj. 5.), 91–114. Izvorni dio rukopisa nastao je također između 1673. i 1676. godine, vidi: n. dj., 92. U radu se referiramo upravo na podatke iz tog dijela, budući da su oni dopunjeni u prvom i drugom prijepisu stotinjak godina mlađi, o čemu vidi: ibidem, odnosno mlađi i od vizitacije biskupa Manole. Dio vizitacije biskupa Didaka Manole iz 1756. godine, a koji se odnosi na trogirsku katedralu, objavio je CVITO FISKOVIĆ (bilj. 5.).

Daniele Farlati donio je cjelovit prijepis ugovora o popravku prvog kata zvonika, dok o ostalim gradnjama izvještava sasvim šturo, vidi: DANIELE FARLATI, *Illyricum sacrum*, IV, Venetiis, 1769., 398, o gradnji sakristije, krstionice i kapele bl. Ivana, vidi: n. dj., 408, 410. Vincenzo de Celio Cega je o trogirskim crkvama pisao citirajući navedne autore, vidi: VINCENZO DE CELIO-CEGA, La chiesa di Traù, Spalato, 1855. Citira Lucićevu i Andreisovu povijest grada, Andreisov rukopis o prijenosu bl. Ivana te Farlatijev *Illyricum sacrum*, vidi: n. dj., 65 te passim. Ne spominje Andreisov rukopis o crkvama u gradu ni vizitaciju biskupa Manole, ali donosi podatke upravo i iz tih djela, vidi, primjerice, one o donaciji dijelova kuće za gradnju sakristije, n. dj., 17, te usporedi s CVITO FISKOVIĆ (bilj. 5.), 45.

7
Statutum et reformationes civitatis Tragurii – Statut i reformacije grada Trogira, priredio Ivan Strohal, *Monumenta historico-juridica Slavorum Meridionalium*, JAZU, vol. X, Zagreb, 1915. (pretisak: Statut grada Trogira, Split, 1988.), Lib. I., Cap. 70.

8
Među u ovom tekstu navedenim arhivskim vijestima spominju se operarij Mateo Mihovilov iz patricijskog roda Chiudi [2.], Nikola Petrov Mikacijev [3.], Jakov/Jakomelo Lukin [5.] i Ivan Blažev [20.] iz roda Vitturi, Dragolin Nikolin iz roda Domišić [4.], Stjepan Petrov iz roda Cega [7., 8.], Petar Nikolin [9.] i Kristofor Blažev [21.] iz roda Andreis, Ciprijan Nikolin iz roda Gracia [21.], a iz tog je roda vjerojatno i Nikola Ciprijanov [28.], Koriolan Petrov [22., 24., 25., 36., 39.] i Petar Koriolanov [37., 38.] iz roda Cippico, Frane Nikolin Mihovilov iz roda Mazzarello [30.]. O trogirskim patricijskim rodovima vidi: MLADEN ANDREIS, Trogirski patricijat u srednjem vijeku, u: *Rasprave iz hrvatske kulturne prošlosti*, 2 (2002.), 5–210. O službi operarija vidi: IRENA BENYOVSKY LATIN (bilj. 5.), 1–18.

9
O tim klesarima vidi: CVITO FISKOVIĆ, Korčulanska katedrala, Zagreb, 1939., 16–18 i u toj knjizi priložene izvode iz dokumenta.

10
CVITO FISKOVIĆ (bilj. 9.), 18 i tamo navedena literatura.

11
P. Andreis piše da je ugovor sklopljen 21. listopada i 30. studenog [1.]. Vjerojatnije je riječ o ugovoru i jednoj od isplata.

12
C. Fisković ispravio je Kukuljevićevo pogrešno tumačenje tog dokumenta [3.]. Na prvom listu svešćica precrtana je godina 1417. i potom zabilježena 1416. Ispravak je očito nastao nakon što su navedeni autori pisali o dokumentu, datirajući ga u 1417. godinu. Da je datacija u godinu 1416. točna dokazuje zapis o početku nove, 1417. godine, na 27. listu tog svešćica, vidi: DAZD, AT, LXVI/29, f. 27r. O Pozdančiću vidi i: CVITO FISKOVIĆ, Zadarski sredovječni majstori, Split, 1959., 46–47 te EMIL HILJE, Glava arkandela Gabrijela iz crkve Sv. Ivana u Zadru, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 21 (1997.), 23–27.

13
GIOVANNI LUCIO (bilj. 6.), 439, et passim.

14
I. Kukuljeviću bio je poznat dokument kako su ga objavili i I. Lucić i D. Farlati, vidi: IVAN KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, Slovník umjetnikah jugoslavenskih, Zagreb, 1858.–1860., 104–105, s. v. Gojković.

15
Netočan prijepis natpisa u svom rukopisu o crkvama donosi P. Andreis, vidi: DANKO ZELIĆ (bilj. 5.), 93, 100. Natpis je prvi objavio V. Celio-Cega, ali pogrešno, vidi: VINCENZO DE CELIO-CEGA (bilj. 6.), 26. Dio natpisa, bez imena majstora Stjepana, donosi IVAN KUKULJEVIĆ SAKCINSKI (bilj. 14.), 105, s. v. Gojković. Natpis u potpunosti donose: RUDOLF EITELBERGER V. EDELBERG, Die mittelalterlichen Kunstdenkmale Dalmatiens in Arbe, Zara, Traù, Spalato und Ragusa, beschrieben von Rudolf Eitelberger v. Edelberg, aufgenommen und dargestellt vom Architekten W. Zimmermann, u: *Jahrbuch der Kaiserlich Königlichen Central-commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale*, V. Band, Wien (1861.), 220, i THOMAS GRAHAM JACKSON, Dalmatia, The Quarnero and Istria, vol. II, Oxford, 1887., 138–139.

16
Svi autori koji su pisali o drugom katu zvonika – komparirajući ga nužno s popravcima načinjenim na prvom – suglasni su da je podignut u 15. stoljeću, ali se njihova mišljenja u pogledu graditelja razmimoilaze, vidi: RUDOLF EITELBERGER von

EDELBERG (bilj. 15.), 220; THOMAS GRAHAM JACKSON (bilj. 15.), 138–139; HANS FOLNESICS, Studien zur Entwicklungsgeschichte der Architektur und Plastik des XV. Jahrhunderts in Dalmatien, u: *Jahrbuch des Kunsthistorisches Institutes der K. K. Zentralkommission für Denkmalpflege*, VIII (1914.), 29–33; ALESSANDRO DUDAN, La Dalmazia nell'arte italiana, vol I i II, Trieste, 1920.–1921., 145–146; LJUBO KARAMAN, Umjetnost u Dalmaciji, XV. i XVI. vijek, Zagreb, 1933., 19, 34–35; CVITO FISKOVIĆ, Drvena gotička skulptura u Trogiru, u: *Rad JAZU*, knjiga 275 (1942.), 107; ISTI, Trogir, Beograd, 1959., 5; ISTI, Mletački reljefi XIV. stoljeća u Dubrovniku, u: *Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku X–XI* (1962.–1963.), 12, bilješka 19.; WART ARSLAN, L'architettura gotica civile in dalmazia dal 1420 al 1520 circa, u: *Rivista dell'istituto nazionale d'archeologia e storia dell'arte*, NS XXIII–XXIV (1976.–1977.), Roma, 1977., 306–308; IGOR FISKOVIĆ, Gotička kultura Trogira, u: *Mogućnosti*, 10–11 (1980.), 1047, 1053; RADOSLAV BUŽANČIĆ, Dopršetak trogirске katedrale u 17. stoljeću, u: *Umjetnički dodiri dviju jadranskih obala u 17. i 18. stoljeću*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog 21. i 22. studenog 2003. godine u Splitu, (ur.) V. Marković i I. Prijatelj-Pavičić, 2007., 79, 82.

17

Da je vapnenac nabavljen upravo za gradnju svoda nad petim travejem tumači CVITO FISKOVIĆ (bilj. 5.), 59–60, bilješka 55. P. Andreis pogrešno tumači dokument iz 1442. godine navodeći da je vapnenac iz Skradina nabavljan za gradnju drugog svoda, vidi: DANKO ZELIĆ (bilj. 5.), 101.

18

P. Andreis dozvolu kaptola za gradnju navodi pod datumom 22. srpnja, vidi: DANKO ZELIĆ (bilj. 5.), 101. O kapeli vidi: DANKO ZELIĆ (bilj. 2., 2007.) i tamo navedenu literaturu.

19

Za vrijeme gradnje Gruato je bio uzeo Ivana, unuka protomagistra Marina Radoja, na nauk na 6 godina [14.]. Rade ili Alegreto, sin Marina Radoja protomagistra, spominje se dvaput kao svjedok u trogirskim bilježničkim spisima – 16. srpnja i 17. studenog 1438. godine – od čega prvi put kao stanovnik Karlobaga: (...) *et Alegreto Marini protomagistri in Tragurio habitatore Scrisie testibus* (...), vidi: DAZd, AT, LXVII/3, f. 107r; (...) *et Radoe Marini protomagistri civibus Tragurii testibus* (...), vidi: DAZd, AT, LXVII/3, f. 167v. Kao stanovnik Karlobaga zabilježen je i u ugovoru s Gruatom [14.].

20

DANKO ZELIĆ (bilj. 2., 2007.), 69 i tamo navedena literatura.

21

Navedenim podacima, koje uskoro namjeravamo objaviti, raspolažemo budući da smo transkribirali spomene graditelja, klesara i drvodjelaca u sačuvanim trogirskim spisima.

22

PETAR KOLENDIĆ, Dokumenti o Andriji Alešiju u Trogiru, u: *Arhiv za arbanasku starinu, jezik i etnologiju*, knj. II., sv. 1. (1924.), 70. O krstionici vidi: IVAN JOSIPOVIĆ, Nikola Firentinac i Alešijeva krstionica Trogirске katedrale, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 33 (2009.), 47–66 i tamo navedenu literaturu.

23

Izvod dokumenta koji je objavio P. Kolendić [28.] i dokument koji je objavio Cvito Fisković [35.] preveo je V. Gortan, a prijevod je objavljen u: MIRO MONTANI, Juraj Dalmatinac i njegov krug, Zagreb, 1967., 68–71. Kronologiju gradnje kapele bl. Ivana vidi kod IGOR FISKOVIĆ, »Nebeski Jeruzalem« u kapeli blaženog Ivana Trogirskog, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 32 (1992.), 481–486. O kapeli vidi: RADOSLAV BUŽANČIĆ, Nikola

Ivanov Firentinac – Arhitekt renesansne obnove Trogira krajem 15. stoljeća, doktorski rad, Zagreb, 2008., 52–72 i tamo navedenu opsežnu literaturu.

U travnju 1468. Firentinac je primio od operarija 70 dukata [29.], što P. Kolendić tumači kao jednu od isplata za rad na kapeli, vidi: PETAR KOLENDIĆ (bilj. 22.), 71. Recentno je kolega Josipović ponudio drugačije tumačenje, vidi: IVAN JOSIPOVIĆ (bilj. 22.), 48–49. Skloniji smo Kolendićeve tumačenju po kojem je riječ *construende* gerundiv koji se s pripadajućom mu imenicom *capelle* slaže u rodu, broju i padežu, a koji, budući da je riječ o sintaksi srednjovjekovnih bilježničkih spisa, ne opisuje nužno radnju istovremenu s radnjom glavnog glagola, a koji zapravo čini dio uobičajene pravne fraze kod svih potvrda o isplati.

Alešijeva učenika [31.] I. Kukuljević bilježi kao »Mihaljo Namacić«, vidi: IVAN KUKULJEVIĆ SAKCINSKI (bilj. 14.), 10, s. v. Aleksijev. P. Kolendić ga transkribira *Nauiacich*, vidi: PETAR KOLENDIĆ (bilj. 22.), 77, br. 12, a J. Neralić kao *Nauacich*, vidi: RADOSLAV BUŽANČIĆ, Gospin oltar Nikole Firentinca u trogirskoj katedrali, u: *Klesarstvo i graditeljstvo*, XX/3–4 (2009.), 41–42, bilješka 18. Spominjući prvi put presudu u korist Alešija [34.] C. Fisković tog učenika bilježi kao »Nikola Manijačić« zabunom donoseći ime njegova oca mjesto imena samog učenika te navodeći da je iz Dubrovnika, vidi: CVITO FISKOVIĆ, Naši graditelji i kipari XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku, Zagreb, 1947., 100 i bilješka 236.; a poslije ga, poput Kolendića, bilježi »Mihovil Nikolin Naviačić«, vidi: CVITO FISKOVIĆ, Alešijev reljef u Londonu, u: *Peristil*, 10–11 (1967.–1968.), 49. Mihovil je očito izučio za klesara, jer je 13. prosinca 1481. godine zabilježen kao *lapicida*, vidi: DAZd, AT, LXVIII/12, f. 18r, a svjedočio je i u procesu što ga je Ivan Duknović vodio s Nikolom Suđevićem, vidi: DAZd, AT, III/22, ff. 1r–4v, signaturu donio: STJEPAN ANTOLJAK, Novi podaci o trogirskim kiparima Ivanu Duknoviću i Jakovu, u: *Peristil*, 1 (1954.), 167, bilješka 7.

24

Izvodi iz ugovora o gradnji kapele: (...) *et de fuora da la giexia nel logo, doue al presente è vna casa, fabricar la capella (...) et li fondar la fundamenta sufficiente a la dicta fabrica* (...)

(...) *Eo quia versauice dictus Nicolaus operarius, nomine operarie, promisit al tempo debito ruinar la casa, che entra in la dicta fabrica far portar el ruinazio et far netar a spese de la operaria et dar el lungo spazado, doue se de far la capella (...) item la casa, ne la qual sta al presente el soprascritto mistro Andrea, et la comprada dal piffaro, essi maestri la possino vsar fina che vorano metter la fundamenta* (...), vidi Prilog br. 28.

25

C. Fisković tumači da je tada kapela »bila skrivena i zbijena među kućama«, vidi: CVITO FISKOVIĆ (bilj. 5.), 41. I. Babić tumači da se na mjestu kapele nalazila stara kuća Lipavić, vidi: IVO BABIĆ, Oporuke Pelegrine, Petra i Koriolana Cipika, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 30 (2006.), 43, bilješka 13. Naše tumačenje smo ponudili u tekstu.

26

VANJA KOVAČIĆ, Kipovi Alessandra Vittorije za trogirsku katedralu, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 40 (2003.–2004.), 215–238 i tamo navedena literatura.

27

De anno 1489 elaboratae fuere aliae quatuor statuae ab eodem Nicolao Florentino lapicida, in ratione L. 155 pro unaquaque sub operario Hieronymo Victuri, vidi: CVITO FISKOVIĆ (bilj. 5.), 43–44. O isplatama za ostale kipove vidi ibidem, te također i GIOVANNI LUCIO (bilj. 6.), 488; i Pavao Andreis u: DANKO ZELIĆ (bilj. 5.), 102.

O kipovima Nikole Firentinca u kapeli vidi: SAMO ŠTEFANAC, Kiparstvo Nikole Firentinca i njegova kruga, Split, 2006., i tamo navedenu literaturu, te IGOR FISKOVIĆ, Stup s Firentinčevim kipom Krista Uzašašća sred Trogira, u: *Prilozi povijesti umjetosti u Dalmaciji*, 41 (2005.–2007.), 269–299; JOŠKO BELAMARIĆ, Albertijevo djelo *De pictura* i skulptura Nikole Firentinca, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 42 (2011.), 137–159.

28

Navod iz vizitacije tako tumači i SAMO ŠTEFANAC (bilj. 27.) 126.

29

Godine 1470. Firentinac je platio Petru Grubišiću, klesaru, *pro laborando de sua arte* te s njim ugovorio daljnji rad u kamenolomu (izvod dokumenta objavio PETAR KOLENDIĆ (bilj. 22.), br. XVI., 78, prijepis cijelog dokumenta načinila je Jadranka

Neralić, a objavljen je u: RADOSLAV BUŽANČIĆ (bilj. 23.), 41, bilješka 17.), ali po podacima iz tog dokumenta nije moguće ustanoviti je li Petrov rad imao veze s gradnjom kapele bl. Ivana, vidi: IGOR FISKOVIĆ (bilj. 27.), 483. Poznata je i suradnja Alešija s Dominikom Radinim iz Dubrovnika, ali ta zasigurno nije bila povezana s radovima na katedrali. Ti su majstori 1470. godine, 24. svibnja i 5. lipnja, bili zaposleni na procjeni vrijednosti nekog zida, zajedničkog dvjema kućama, vidi: DAZd, AT, LXVIII/8, f. 198r, izvod objavio PETAR KOLENDIĆ (bilj. 22.), br. XV., 78, i DAZd, AT, II/29, f. 4v, izvod objavio CVITO FISKOVIĆ (bilj. 23., 1967.–1968.) 49, bilješka 23. Vjerojatno su Aleši i Firentinac neke od ugovora s pomoćnicima zabilježili tek na interne zadužnice, a ne i kod notara. O internim zadužnicama vidi: DANKO ZELIĆ (bilj. 2., 2008.), 21–22 i tamo navedenu literaturu.

30

CVITO FISKOVIĆ (bilj. 5.), 5.

Prilog

1.

1405. – Podaci iz nesačuvanih dokumenata o popločenju nad svodovima južne lađe

Del 1405 fù fatto il salizato sopra li volti della nauata della Chiesa, che risponde sopra la Piazza.

(Giovanni Lucio, Memorie istoriche di Tragurio ora detto Traù, Venetia, 1674., 488)

Salizzo di volti: Li volti della chiesa, dalle pareti solamente, non essendo per ancora quello di mezzo, erano di già perfettionati ma il salizzo sopra questi fu fatto 1405, appar instrumento d'accordo tra operario e murari di 21 ottobre e 30 novembre.

(Pavao Andreis, vidi: Danko Zelić, »Chiese in Traù« – rukopis Pavla Andreisa u Muzeju grada Trogira, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 33 (2009.), 100.)

2.

1406., 5. VII. – Klesar Ivan iz Korčule u ime svoje i brata mu Hranića potvrđuje da je od operarija Matea Mihovilovog Chiudi primio stotinu libara malih za rad na pokrovu katedrale

Eodem millesimo anno indictione et die quinto mensis iulii. Actum Tragurii in platea comunis presentibus nobili viro Bive Gregorii examinatore ser Mirsa Mauri et Gunalto quondam Francischini notario iurato comunis Tragurii testibus ad hoc habitis et rogatis. Iohannes lapicida de Corzula per se et nomine Cranich lapicide eius fratris pro quo promisit de rato fuit contentus et confessus habuisse et recepisse manualiter a ser Matheo Michaelis de Chiudis operario Traguriensis ecclesie libras centum parvorum in ratione operis coperte Traguriensis ecclesie de quibus libris centum parvorum dictus Iohannes nomine ut supra fecit eidem operario finem, quietationem et pactum de ulterius non petendo pena dupli pluris dicte coperte et sub obligatione bonorum omnium ipsius Iohannis presentium et futurorum. Renunciantes etc.

(in margine:) *Operarie Traguriensis ecclesie quietatio*

(Spisi kod obitelji Petrić, Sv. 1406–1407, f. 1v; neobjavljeno)

3.

1416., 2. XI. – Operarij Nikola Petrov Mikacijev isplaćuje klesaru Petru Pozdančiću iz Šibenika 50 dukata i žito za izradu i postavljanje vodoriga

Eodem millesimo et die actum Tragurii in via publica iuxta stationem Pauli Cole aromatarii presentibus nobili viro ser Nicolao Michaelis Silvestri examinatore, domino Nicolao Theodori milite de Scibenico et Ventura Iohannis Venturini de Iadra testibus vocatis et rogatis. Petrus Pozdancich de Scibenico lapicida per se et suos heredes et successores fuit contentus et confessus habuisse et recepisse a ser Nicolao Petri Michacii tamquam operario ecclesie sancti Laurentii de Tragurio ducatos auri et in auro quinquaginta et totum ordinum et granum quod debuit dictus Petrus lapicida habere a dicto operario pro opere conductuum positorum in dicta ecclesia prout apparet de conventionem publico instrumento scripto manu mei Marini in bastardelo eodem millesimo de quibus ducatis L et blado et de toto eo quod habere debuit ipse Petrus a dicto operario pro opere dictorum conductuum fecit eidem operario per se et suos successores stipulanti finem, quietationem et pactum de ulterius non petendo pena dupli totius quod peteretur et subobligatur etc.

(in margine:) *Operarie ecclesie sancti Laurentii de Tragurio*

(DAZd, AT, LXVI/29, f. 10v; dokument spominje Ivan Kukuljević Sakcinski, Slovník umjetnikah jugoslavenskih, Zagreb, 1858.–1860., 356–357, s. v. Pozdančić; izvod objavio Cvito Fisković, Bilješke o Radovanu i njegovim učenicima, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 8 (1954.), 14, bilješka 9.)

4.

1421., 18. IV. – Operarij Dragolin Nikolin ugovara s majstom Matejom Gojkovićem, klesarom, popravak prvog kata zvonika te drugih oštećenja na katedrali

(Veći dio dokumenta objavio: Giovanni Lucio, n. dj., 448–449; cjeloviti prijepis objavio: Daniele Farlati, *Illyricum sacrum*, IV, Venetiis, 1769., 398.)

5.

1427. – Podaci iz nesačuvanih dokumenata o gradnji svoda nad prvim travejem glavnog broda

1427 & 1431 fatti li volti della nauata di mezzo.

(Giovanni Lucio, n. dj., 488)

(...) *ritrovo che l' anno 1427 fu fatto il primo volto della nave di mezzo (...).*

(Pavao Andreis, vidi: Danko Zelić, n. dj., 101.)

De anno 1427, sub operario Jacobo Lucae Victuri prosequatur opus aedificij et insumpti fuere Ducati 40 auri pro emendis tabulis, et aliis materiis pro Ecclesia. Ducati 40 auri Magistro Allegretto lapicide pro faciando concamerato; sexaginta modij calcis, solidis tredecim pro quolibet modio, et insumpte L. 60: – pro mittendo Scardonam pro deferendo topopho.

(Iz vizitacije biskupa Manole, vidi: Cvito Fisković, *Opis trogirске katedrale iz 18. stoljeća*, Trogir, 1940., 35.)

(Spominje i Ivan Kukuljević Sakcinski, n. dj., 3, s. v. Alegreti.)

6.

1431. – Podaci iz nesačuvanog ugovora za gradnju svoda nad drugim travejem glavnog broda

1427&1431 fatti li volti della nauata di mezzo.

(Giovanni Lucio, n. dj., 488)

(...) *et l' anno 1431 27 agosto, Giacomello Vitturi operario s' accordo in publico instrumento con due maistri, uno veneziano l' altro traurino, per la costruzione del 2° volto, con il suo arco di pietra, con fattura de ducati 250 d' oro (...)*

(Pavao Andreis, vidi: Danko Zelić, n. dj., 101.)

De anno 1431 – die 27 Augusti idem Jacobus Lucae Victuri convenit cum Joanne Gaviato Veneto et Nicolao Racich Traguriensi lapicidis pro constructione secundi concamerati secundi pronavi in medio Ecclesiae pro ducatis 250.

(Iz vizitacije biskupa Manole, vidi: Cvito Fisković, n. dj. (1940.), 35.)

(Spominje i Ivan Kukuljević Sakcinski, n. dj., 109–110, s. v. Gruato, vidi i 360, s. v. Račić; 3, s. v. Alegreti.)

7.

1436., 11. IX. – Ser Jakomel Vituri obvezuje se operariju Stjepanu Petrovom Cegi da će majstorima Nikoli Račiću i Marku Gruatu, klesarima, postupno isplaćivati 20 dukata sukladno napredovanju radova odnosno završetku gradnje trećeg svoda

Die suprascripto. Actum Tragurii in plathea comunis iuxta hostium abbatię sancti Iohannis Baptiste, presentibus nobili viro ser Dragolino Nicole examinatore, reverendo presbitero domino Nicolao abbate dicti monasterii, ser Iacobo Bodolich et Philipo Iacobi testibus vocatis et rogatis. Ibiq; nobilis vir ser Iacomellus domini Luce Victuri de Tragurio precibus et ad requisitionem magistrorum Marci Gruato et Nicolai Racich lapicidarum constituit se fideiussorem se principaliter et insolidum obligando nobili viro ser Stephano Petri de Zegis tamquam operario fabrice ecclesie sancti Laurentii de ducatis viginti auri dicte operarie quos dictus ser Iacomellus habuit et recepit ut asservit et confessus fuit a dicto ser Stephano dicto nomine dandos de tempore in tempus dictis lapicidis pro labore operis seu complemento operis (voltarum cancell.) volti tercii quem in presenti laborant. Ita tamen quod si in fine operis ipsi magistri non mererent ultra alios denarios quos habuerint habere dictos ducatos XX in parte vel in toto quod tunc ipse ser Iacomellus teneatur ad restitutionem dictorum ducatorum XX vel tanto pauciores quantum deberent habere dicti lapicide omni exceptione remota et promittens idem ser Iacobellus predicta omnia se firma et rata habere et tenere sub pena dupli et obligatione suorum bonorum etc.

(in margine:) *Operarie sancti Laurentii a ser Iacomelo Vituri comissio*

(in margine:) *Ibiq; ipsi lapicide non possint petere nec molestare dictum ser Stephanum operarium de pecuniis.*

(DAZd, AT, LXVII/2, f. 48r; izvode objavio Cvito Fisković, *Skulpture mletačkog kipara Nikole Dente u Trogiru i Splitu*, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 14 (1962.), 66, bilješka 7.; Isti, *Poliptih Blaža Jurjeva u trogirskoj katedrali*, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 14 (1962.), 116, bilješka 6.)

8.

1436., 29. XI. – Majstori Marko Gruato i Nikola Račić, klesari, potvrđuju da su od operarija Stjepana Petrovog Cega primili 58 libara i 10 solada malih za rad na katedrali

Die et loco predictis proxime, presentibus nobili viro ser Nicolao Michaelis Silvestri examinatore, ser Antonio Andree Theodori et ser Cristoforo Garsulich civibus Tragurii testibus vocatis et rogatis. Ibiq; magistri Marcus Gruato et Nicolaus Racich lapicide per se et eorum heredes fuerunt contenti et confessi habuisse et recepisse a nobili viro ser Stephano Petri de Zegis tamquam operario ecclesie sancti Laurentii libras LVIII soldos X parvorum pro laborerio dicte ecclesie sancti Laurentii facientes sibi finem, quietacionem et pactum de ulterius non petendo dictos denarios sub pena dupli pluri stipulanti promissa. Qua pena etc. Pro qua quantitate pecunie Andreas Stiposii constituit se fideiussorem dicto domino operario pro dictis lapicidis de dictis denariis restituendo in causa quod aliquo modo dicti denarii in parte vel in toto restitui deberent de iure, obligans se et bona sua principaliter et in solidum etc.

(in margine:) *Operarie sancti Laurentii a Marco Gruato et Nicolao Racich quietacio.*

(DAZD, AT, LXVII/2, f. 80v; neobjavljeno)

9.

1437. – Nesačuvani dokument o gradnji svoda nad četvrtim travjem glavnom broda

(...) *solutaeque fuere L. 128: – Magistro Stephano lapicidae pro suis laboribus praestitis in dolandis concameratis, et de anno 1437, sub operario Petro Nicolai d'Andreis et Praetore Georgio Valaresco quartum efformabatur concameratum.*

(Iz vizitacije biskupa Manole, vidi: Cvito Fisković, n. dj. (1940.), 35–36.)

10.

1438., 28. V. – Majstor Marko Gruato ugovara s majstorima Ivanom Antunovim i Grgurom Damjanovim iz Venecije gradnju zidova kapele sv. Jeronima

Die XXVIII mensis maii. Actum Tragurii in cancelaria comunis presentibus nobili viro ser Iacobo Doymi Desse examinatore presbiteris Matheo Michovilich et Marino Clapatii Berchovich testibus vocatis et rogatis. Ibiq̄ue magister Marcus Gruato lapicida de Venetiis ex una parte et magistri (Antonius cancell.) Iohannes Antonii de Venetiis et Gregorius Damiani etiam de Venetiis ambo lapicide parte ex altera ad infrascripta pacta et conventiones invicem solemniter devenerunt videlicet quod ipsi Iohannes et Gregorius ad opus capelle sancti Ieronimi de novo struende in ecclesia sancti Laurentii de Tragurio teneantur et debeant laborare pedes septingentos vel plures vel pauciores uti fuerit expediens lapidum conducendorum expensis magistri Marci (de loco petrarie cancell.) ad locum laborerii in dicta ecclesia quos lapides laborent ornatos et pollitos sicut sunt lapides dicte ecclesie sancti Laurentii pro precio librarum XXV et cum suis lixtis soazatis sicut sunt lixte dicte ecclesie ad rationem soldorum IIII^r cum dimidio quolibet pede. Item laborare debent hostium dicte capelle sicut hostium capelle sancti Iohannis confessoris ad rationem soldorum XVIII pro quolibet pede excepto solario inferiori dicti hostii. Et insuper quod teneantur laborare scaputios ecclesie seu scapinos sibi conducendos ad locum pro pretio soldorum trium quolibet petio. Que omnia laboreria debeant ipsi continuare et perficere de tempore in tempus quando dabunt sibi parati ad locum lapides et ad laudem boni magistri. Et hoc omnibus expensis feramentorum et aptaminis eorum fiendis per dictum (ser Ma cancell.) magistrum Marcum. Et (insuper cancell.) quod pro econverso idem magister Marcus facere debeat et teneatur eisdem Iohanino et Gregorio solutiones suas modo predicto de tempore in tempus pro ut ipsi laborabunt. Pacto inter partes firmato quod si dicti magistri non continuaverint dicta laboreria iuxta eorum possibilitatem tunc possit dictus magister Marcus accipere alium laboratorem expensis ipsorum et cuiuslibet eorum. Et si non reperiretur eo num alius laborator (quod cancell.) per modum quod opus non possit contiunuari tunc cadant dicti Iohaninus et Gregorius ad penam librarum centum pluri ultra pena contenta infrascripta. Et similiter si ipse magister Marcus non servaret pacta predicta eisdem laboratoribus quod similiter possint sibi petere et ab eo exigere eorum dampna et interesse. Que omnia promiserunt dicte partes huiusmodi attendere, observare, firma et rata habere, tenere et in nullo contravenire sub pena librarum centum

parvorum solvenda per partem contrafacientem parti servare volenti. Qua pena etc.

(in margine:) *Magistri Marci Gruato, Iohanini Antonii et Gregorii Damiani conventiones et pacta.*

(DAZd, AT, LXVII/3, f. 81v; neobjavljeno)

11.

1438., 11. VII. – Trogirski kaptol izdaje Nikoloti, kćeri Kažota Casottija i udovici Jakova Sobote, dozvolu za gradnju kapele sv. Jeronima

(Arhiv HAZU, XX-12 (*Ostavština Lucius*), 10, ff. 46–49; dokument spominju Giovanni Lucio, n. dj., 488 i Pavao Andreis, vidi: Danko Zelić, n. dj., 101, a spominje se i u vizitaciji biskupa Manole, vidi: Cvito Fisković, n. dj. (1940.), 47–48; objavio ga je Danko Zelić, Nekoliko priloga povijesti umjetnosti 15. stoljeća u Trogiru: Samostan sv. Križa na Čiovu, zlatar Matej Pomenić i kapela sv. Jeronima u katedrali sv. Lovre, u: *Peristol*, 50 (2007.), 74–75, br. 7.)

12.

1438., 31. VII. – Majstori Marko Gruato i Nikola Račić obvezuju se Petru Andreisu, koji nastupa u ime Nikolote Sobote, da će u sljedeće dvije godine sagraditi kapelu sv. Jeronima

(Arhiv HAZU, II-c-70, Sv. 1436–1438, ff. 3v–4r, izvorno LXVII/3, ff. 115v–116r; ugovor objavio Ivan Kukuljević Sakcinski, n. dj., 110, s. v. Gruato; dopunivši Kukuljevićev prijepis ugovor je objavio Danko Zelić, n. dj. (2007.), 75–76, br. 8.)

13.

1439., 21. II. – Petar Andreis, kao prokurator Nikolote Sobote, i majstori Marko Gruato i Nikola Račić sklapaju dogovor o valjanosti potvrda o isplatama, i to kako onih koje je rečeni Petar već dao zabilježiti tako i onih koje će tek dati

(DAZd, AT, LXVII/3, f 208v; dokument spominje Ivan Kukuljević Sakcinski, n. dj., 111, s. v. Gruato; dokument objavio Cvito Fisković, n. dj. (1940.), 63, bilješka 94.; ponovljeno u: Isti, Poliptih Blaža Jurjeva u trogirskoj katedrali, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 14 (1962.), 116, bilješka 7.)

14.

1439., 12. III. – Majstor Marko Gruato prima na nauk na šest godina Ivana, sina Alegreta Marinovog Radoja proto-magistra iz Trogira

Die XII mensis martii. Actum Tragurii in cancellaria comunis presentibus nobili viro ser (Petro cancell.) Michatio Nicole Victuri examinatore, ser Luciano Iohannis et Iohanne speciario quondam Zentoni testibus vocatis et rogatis. Ibiq̄ue Allegretus Marini Radoy prothomagistri lapicide in Tragurio habitator Scrisie sponte et libere locavit filium suum Iohannem etatis annorum circa XIII ad standum et morandum cum magistro Marco Gruato lapicida in Tragurio presenti et recipienti pro annis sex cum dimidio proxime venturis a die presentis contractus incipienti promittens ei quod ipse Iohannes eius filius ab eo non recedet sed stabit et perserverabit toto tempore

suprascripto sibi que fideliter serviet et familie sue et de rebus suis ac alienis penes eum existentibus furtum non committet per se vel alium nec committere volenti consentiet sed res ipsas pro viribus custodiet et salvabit. Et hoc quia versa vice dictus magister Marcus se obligando promisit ipsum Iohannem a se non pellere toto tempore suprascripto sed eum retinere et bene tractare sibi que non imponere servitia nisi licita et honesta et eum docere artem suam lapicide diligenter facereque sibi expensas competentes tam in infirmitate quam in sanitate. Et in fine temporis eum vestire et calciare de novo ac sibi dare omnia capita strumentorum pertinentium ad artem lapicide secundum consuetudinem civitatis Tragurii. Qua omnia promiserunt dicte partes hinc inde attendere, observare et in nullo contravenire. Sub pena librarum L parvorum stipulatione promissa solvenda per partem contrafacientem parti servare volenti. Et obligatione suorum hinc inde bonorum presentium et futurorum cum refectionem danorum expensis et interesse litis etc. Qua pena soluta vel non ac damnis, expensis et interesse reffectis vel non omnia tamen suprascripta firma proprio durent.

(in margine:) *Marci Gruato et Iohannis Marini discipuli locatio*

(DAZd, AT, LXVII/3, f 219r–219v; izvod objavio Cvito Fisković, n. dj. (1940.), 63, bilješka 94.)

15.

1442., 12. II. – Nabava vapnenca iz Skradina za gradnju svoda nad petim travejem glavnog broda

(Dokument spominje Pavao Andreis, vidi: Danko Zelić, n. dj. (2009.), 101; prijepis istog iz rukopisa *Operaria* objavio Cvito Fisković, n. dj. (1940.), 59–60, bilješka 55.)

16.

1444., 27. IX. – Oporuka Nikolote Sobote

(DAZd, AT, XLVI/5, ff. 1r–4v; oporuku spominje Pavao Andreis, vidi: Danko Zelić, n. dj. (2009.), 101; spominje se i u vizitaciji biskupa Manole, vidi: Cvito Fisković, n. dj. (1940.), 47–48; objavio ju je Cvito Fisković, Poliptih Blaža Jurjeva u trogirskoj katedrali, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 14 (1962.), 117–121, bilješka 8.)

17.

1446., 1450. – Podaci iz nesačuvanih dokumenata o gradnji sakristije

1446&1450 fabricata la Sacrestia de danari del Vescouo Angelo Cauazza.

(Giovanni Lucio, n. dj., 488)

18.

1447. – Dva nesačuvana dokumenta o donaciji polovice i četvrtine kuće, koja je srušena radi gradnje nove sakristije (...)
avendo anco donato con due instrumenti 1447. 19 decembre la metà d'una casa al Capitolo, e l'altra metà al Vescovo il canonico Nicolò di Paulo per tal fabbrica.

(Paolo Andreis, *Storia della città di Traù*, (ur.) M. Perojević, Split, 1908., 304)

Quia (prout in membranis existentibus in Cartulario Capitulari) publico Instrumento diei 19 Decembris 1447 Thoma Minoto Rectore, Nicolaus Pauli Canonicus hujus Cathedralis dono dederat Episcopo Cavazza, et Capitulo medietatem suae Domus, positae juxta sacristiam Ecclesiae Cathedralis pro fabricanda, seu amplianda sacristia ejusdem Cathedralis, cum debito restituendi Vlatcho Marchisovich Fabro quidquid ipse Canonicus Pauli ab eodem acceperat pro tali medietate domus; Item alio instrumento ejusdem diei, et anni seorsum donaverat ipse Canonicus Pauli Capitulo quartam partem ejusdem suae domus, sibi tangente jure paterno, positae in hac civitate, juxta sacristiam Ecclesiae S. Laurentij. Ex quibus instrumentis cum appareat, tres partes domus praedicti Canonici Nicolai Pauli donatas fuisse Episcopo, et Capitulo.

(Iz vizitacije biskupa Manole, vidi: Cvito Fisković, n. dj. (1940.), 45.)

19.

1452., 13. V. – Ser Ivan Munda, kao dužnik za zakup za 1450. godinu, obvezuje se biskupu isplatiti 129 dukata u tri rate, i to za gradnju sakristije, dok mu preostalih 100 biskup otpisuje

Eodem die, loco, presentibus ac testibus. Cum sit quod prudens [vir] ser Iohannes de Munda qui habuit et ad presens tenet ad affectum redditum et proventum episcopatus Tragurii a reverendissimo domino A. [sc. Angelo Cavazza] dei et apostolice sedis gratia episcopo Traguriensis dignissimo appareat et sit debitor pro ipso affectu usque per totum millesimum quadringentesimumquingentesimum calculatis, factis et ad computum ipsius domini episcopi tamen positus quibuscumque expensis pro ipso domino episcopo ac nomine ipsius domini episcopi factis usque in hodiernum diem de ducatis (centumvigintinovem cancell.) ducentisvigintinovem ex quibus idem dominus episcopus donavit ac dono et bono amore et affectu remisit ipsi ser Iohanni ducatos centum prout constat publico instrumento instanti die manu mei notarii scripto sicut ser Iohannes ibi in presenti confessus fuit se teneri. Prefatus dominus episcopus contentus fuit ac convenit cum dicto ser Iohanne quod dictus ser Iohannes teneatur et debeat sicque dictus ser Iohannes per se et heredes ac successores suos obligando cum effectu et omni exceptione remota promisit dare operario ecclesie cathedralis qui erit per tempora et hoc pro fabrica sacrestie ecclesie predictae dictos ducatos centumvigintinovem in tribus terminis: in primo termino usque ad festa nativitatis Dominice de MCCCCLIII tertium et a dictis festivitibus usque ad omnem alium annum proxime tunc sequentem unum aliud tertium: reliquum autem usque ad unum alium annum proxime tunc sequentem. Itaque per totum MCCCCLV proxime futurum debeat eam quantitatem ducatorum centumvigintinovem cum integritate solvisse. Promittens una pars alteri et altera alteri omnia et singula suprascripta per se et heredes ac successores suos firma et rata habere et tenere et in aliquo non contrafacere vel venire per se vel alium aut alios aliquo quesito colore palam vel occulte, tacite vel expresse: aliqua racione vel causa de iure vel de facto sub ypotheca et obligatione omnium et singulorum dictarum partium bonorum presentium et futurorum.

(autograf:) *Ego idem Petrus Rechanatus.*

(in margine): *pro fabrica ecclesie cathedralis donatio ...*

(DAZd, AT LXVIII/2, f 14r–14v; dokument spominje Paolo Andreis, n. dj., 304, također vidi: Danko Zelić, n. dj. (2009.), 101; spomenut je i u vizitaciji biskupa Manole, vidi: Cvito Fisković, n. dj. (1940.), 45; neobjavljen.)

20.

1452. – Nesačuvani dokument o kupnji kuće Jakova Teste
La Sacrestia corrispone altresì all'altre parti unendosi alla chiesa per questa opera la casa, che fu di Giacomo Testa;

(Paolo Andreis, n. dj., 304)

Si seguitò la fabrica della sacrestia 1452 legendsi nell' amministrazione de Zuane de Biasio Vitturi haver comprato una casa da Giacomo Testa nel detto loco per lire 570 (...)

(Pavao Andreis, vidi: Danko Zelić, n. dj. (2009.), 101.)

Nam reperit, quod de anno 1452 Joannes Blasij Victuri Operarius emit domunculam quamddam à Jacobo Testa Ducatis auri 100, in ratione librarum quinque et solidorum quatuordecim pro Ducato, summa cuius ascendit ad libras 570: – pro construendo novo sacrario.

(Iz vizitacije biskupa Manole, vidi: Cvito Fisković, n. dj. (1940.), 44.)

21.

1453., 1455. – Nesačuvani dokumenti o troškovima za gradnju sakristije

Vidit, quod de anno 1453, Chrystophorus de Andreis, Jacobo Torlono Episcopo, et Benedicto Contareno Praetore in eadem constructionem [sc. sacristiae] insumpsit libras 1831 : 3; de anno 1455 Cyprianus Nicolai emit decem mille tegulas pro cooperianda sacristia.

(Iz vizitacije biskupa Manole, vidi: Cvito Fisković, n. dj. (1940.), 45.)

22.

1460. – Isplata Andriji Alešiju za gradnju sakristije

Et de anno 1460, Prosdocimo Arimondo Praetore, sub eodem Antistite Torlono, Coriolanus Petri Cippico solvit L- 1550 : 4 Andrae Alexio Durrachino pro residuo suorum laborum praestitorum in constructione ipsius sacrarij.

(Iz vizitacije biskupa Manole, vidi: Cvito Fisković, n. dj. (1940.), 45.)

(Prijepis dokumenta o isplati nalazi se i u rukopisu *Operaria*, o čemu vidi: Joško Belamarić, Duknovičev sv. Ivan Evandelist u Kapeli bl. Ivana Trogirskoga, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 37 (1997.–1998.), 166.)

23.

1460. – Početak gradnje krstionice

1468 (!) cominciato il Battisterio.

(Giovanni Lucio, n. dj., 488)

(Podatak o početku gradnje krstionice 1460. godine, zahvaljujući dokumentu u rukopisu *Operaria*, kopiju kojeg mu je ustupio Josip Stošić, objavio je Radovan Ivančević, Rana renesansa u Trogiru, Split, 1997., 282.)

24.

1466., 24. XII. – Nesačuvani dokument po kojem je Aleši od operarija, Koriolana Cippica, zakupio zemlju u vlasništvu katedrale za 5 dukata

Dne 24. Prosinca rečene godine 1466 dolazi u trogirskih kvadernah spomenut jur kao stanovnik trogirski (Magister Andreas Alexii lapicida habitator Tragurii) bivši onda naimio od slavnog Koriolana Čipika (de Cipco) za 5 dukata njeku zemlju stolne crkve.

(Ivan Kukuljević Sakcinski, n. dj., 6, s. v. Aleksijev)

25.

1466., 24. XII. – Majstor Andrija Aleši potvrđuje da je od operarija Koriolana Cippica primio 151 libru i 18 solada, a pošto mu je odbiveno 5 dukata koji su u njegovo ime predani istom operariju

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 9v; izvod objavio Petar Kolendić, Dokumenti o Andriji Alešiju u Trogiru, u: *Arhiv za arbanašku starinu, jezik i etnologiju*, knj. II., sv. 1. (1924.), 73, br. I.; cjeloviti prijepis načinio Emil Hilje, a objavljen je u: Ivan Josipović, Nikola Firentinac i Alešijeva krstionica Trogirске katedrale, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 33 (2009.), 60, br. 1.)

26.

1466. – Drugi podaci iz nesačuvanih dokumenata o isplati Alešiju za gradnju krstionice

Fu fabbricato [sc. battisterio] nell'anno 1466 con spesa di L. 4980.

(Paolo Andreis, n. dj., 305)

(...) vedesi ne libri d'operarii 1466 eser stata la spesa da loro fatta de lire 4980 (...)

(Pavao Andreis, vidi: Danko Zelić, n. dj. (2009.), 102.)

(Ponavlja i Ivan Kukuljević Sakcinski, n. dj., 6, s. v. Aleksijev.)

27.

1467., 19. XII. – Majstor Nikola Firentinac imenuje Koriolana Cippica prokuratorom da u njegovo ime, zajedno s majstorom Andrijom Alešijem, ugovori s operarijem gradnju kapele bl. Ivana Trogirskog

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 72r; izvod objavio Petar Kolendić, n. dj., 73, br. VI.; prema Kolendiću ponovio Reinhold C. Mueller: Appendix, u: *Quattrocento Adriatico: Fifteenth-Century Art of the Adriatic Rim. Papers from a Colloquium held at the Villa Spelman, Florence, 1994.*, (ur.) C. Dempsey, Bologna, 1996., 226, doc. 1; cjelovit prijepis načinio Emil Hilje, a objavljen je u: Ivan Josipović, n. dj., 60–61, br. 2.)

28.

1468., 4. I. – Ugovor majstora Andrije Alešija i Nikole Firentinca s operarijem Nikolom Ciprijanovim za gradnju kapele bl. Ivana Trogirskog

(DAZd, AT, LXVIII/8, ff. 75r–77v; ugovor spominje Giovanni Lucio, n. dj., 488 i Pavao Andreis, vidi: Danko Zelić, n. dj. (2009.), 102, također i Arnolfo Bacotich: P. Andreis – Translatione di San Giovanni Vescovo di Traù fatta li 4 Maggio l'anno 1681. (Manoscritto inedito), u: *Archivio storico per la Dalmazia*, II (1927.–1928.), III/18, 281–292, IV/19, 41–54, IV/21, 149–156, IV/23, 349–254, IV/24, 299–360; spominje se i u vizitaciji biskupa Manole, vidi: Cvito Fisković, n. dj. (1940.), 41; brojne podatke iz ugovora donosi Ivan Kukuljević Sakcinski, n. dj., 7–8, s. v. Aleksijev i 85–86, s. v. Florentinjanin; izvod objavio Petar Kolendić, n. dj., 74–76, br. VII.; prema Kolendiću ponovio Reinhold C. Mueller, n. dj., 226–230, doc. 2; prijepis početnog i zaključnog dijela ugovora načinio Emil Hilje, a objavljen je u: Ivan Josipović, n. dj., 61, br. 3.)

29.

1468., 26. IV. – Majstor Nikola Firentinac prima od operarija Frane Nikolinog Mihovilovog 70 dukata

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 99v; izvod objavio Petar Kolendić, n. dj., 77, br. IX.; cjelovit prijepis načinio Emil Hilje, a objavljen je u: Ivan Josipović, n. dj., 61, br. 4.)

30.

1468., 21. XII. – Operarij Frano Nikolin Mihovilov kupuje dvije trećine kuće koja se nalazila iza katedrale, i to jednu trećinu od Magdalene kćeri Radinove, a drugu od brata joj Jurja Radinovića frulaša

Die et loco suprascriptis. Presentibus nobili cive Tragurii ser Andrea quondam ser Mihaelis de Cipco examinatore, Nicolao Bogdanich ac Petar Francovich pellipario preconibus in Tragurio testibus. Nobilis civis Tragurii ser Coriolanus quondam ser Petri de Cipcho tamquam procurator et procuratorio nomine ut asserveravit Magdalene filie Radini per se et heredes suos dicto nomine iure proprio et inperpetuum dedit, vendidit etc. nobili civi Traguriensi ser Francisco quondam ser Nicolai Mihaelis tamquam operario ecclesie Traguriensis ac nomine dicte operarie per se et succesores suos in dicto officio ementi, stipulanti et recipienti tertium unius [domus] ipsam Magdalenam tangens proindivise cum Iurai et Iacobo Radinovich fratribus suis site in Tragurio post et retro ipsam ecclesiam, penes iura ipsius ecclesie a levante, austro et borea, penes viam vicinalem a ponente ac alia veriora aut plura ad habendum, tenendum etc. cum omnibus suis iuribus etc. omnique iure etc. et hoc pro precio et ratione precii librarum centumquingaginta parvorum. Quod precium dictus venditor nomine suprascripto fuit contentus et confessus habuisse ac integraliter et cum effectu recepisse a dicto emptore dicto nomine promittens nomine suprascripto de dicto tertio sic vendito litem aut controversiam non movere etc. pena quarti pluris pecuniae predicti ac yppotheca etc.

(in margine:) *Operarie Tragurii a Magdalena filia quondam Radasini tertie partis unius domus emptio.*

Et dictus ser Franciscus emptor nomine suprascripto non obstante quod in suprascripto instrumento emptionis dictus venditor contentus et confessus fuit nomine suprascripto totum pecuniam cum effectu recepisse per se et succesores suos in dicto officio contentus et confessus fuit se teneri et dare debere dicto ser Coriolano suprascripto nomine predictarum librarum centumquingaginta parvorum et hoc pro precio suprascripte tertie partis domus sic vendite ut supra. Quas nomine suprascripto dare promisit eidem ser Coriolano nomine suprascripto ad omnem eius beneplacitum et voluntatem.

(in margine:) *Magdalene Radinovich ab operario ecclesie Traguriensis creditum*

(in margine:) *publicatum per me Constantinum R... die 12. decembri 1471.*

Et Iurai Radinovich de Tragurio piffarius per se et heredes suos iure proprio et inperpetuum dedit, vendidit etc. ser Francisco quondam ser Nicolai Michaelis nobili civi Traguriensis tamquam operario ecclesie Traguriensis ac per se et succesores suos in dicto officio ementi, stipulanti et recipienti tertium unius domus proindivise inter dictum Iurai, Iacobum et Magdalenam fratrem et sororem suos, site in Tragurio post et retro ecclesiam suprascriptam cathedralem, penes iura dicte ecclesie a levante, austro et borea, penes viam vicinalem a ponente ac alia veriora aut plura ad habendum, tenendum etc. cum omnibus suis iuribus etc. Et hoc pro precio et ratione precii librarum centumquingaginta parvorum quod pecunium dictus venditor contentus et confessus est habuisse integraliter et cum effectu recepisse. Promittens per se et heredes suos dicto emptori nomine suprascripto per se et succesores suos stipulanti et recipienti de dicta tertia parte domus sic vendita sibi litem aut controversiam non movere nec movere volenti consentire sed eam sibi legitime defendere, auctorizare, excalumnare etc. pena quarti pluris precii predicti etc. ac yppotheca etc.

(in margine:) *Operarie ecclesie Traguriensis a Iurai Radinovich piffarii unius domus tertii emptio.*

Et suprascriptus ser Franciscus nomine suprascripto non obstante quod in suprascripto instrumento (venditionis cancell.) emptionis suprascriptus venditor contentus et confessus fuit totum precium suprascriptum integraliter et cum effectu recepisse per se et succesores suos in dicto officio contentus et confessus fuit se teneri et dare debere dicto Iurai venditori libras vigintisex parvorum quas dare promisit ad omnem beneplacitum dicti creditoris omni exceptione remota etc.

(in margine:) *Iurai Radinovich piffarii ab operaria ecclesie cathedralis Traguriensis creditum.*

(DAZd, AT, LXVIII/8, ff. 135r–135v; neobjavljeno)

31.

1470., 7. I. – Majstor Andrija Aleši prima na nauk Mihovila Naviačića

(DAZd, AT, LXVIII/8, ff. 178r–178v; dokument spominje Ivan Kukuljević Sakcinski, n. dj., 10, s. v. Aleksijev; izvod objavio Petar Kolendić, n. dj., 77, br. XII.; cjelovit prijepis

načinila Jadranka Neralić, a objavljen je u: Radoslav Bužančić, *Gospin oltar Nikole Firentinca u trogirskoj katedrali*, u: *Klesarstvo i graditeljstvo*, XX/3–4 (2009.), 41–42, bilješka 18.)

32.

1470., 6. III. – Majstor Nikola Firentinac prima na nauk Marka Divnića

Die martis VI mensis martii. Actum Tragurii in cancelaria comunis presentibus nobili cive Traguriensi ser Luciano de Cegis examinatore et ser Ioanne Victuri et nobile Traguriensi ac magistro Marino Catich marangono de Tragurio testibus. Marcus filius quondam Mihovilli (Divd cancell.) Divnich de Tragurio annorum circa quindecim de consensu Catharine eius matris presentis se ipsum obligavit et astrinxit ad standum, habitandum et adiscendum artem lapicidam cum magistro Nicolao Florentino lapicida habitatore ad presens Tragurii per annos quinque proxime futuros. Promittens toto dicto tempore ab eo patrono suo non discedere sed secum continuare et perseverare et de rebus et bonis ipsius patroni sui vel alicuius penes eum existentibus furtum non comittere nec committere volentibus consentire sed eas res et bona pro viribus custodire et gubernare et ipsi patroni obedire in cunctis possibilibus convenientibus et honestis. Eo quod dictus magister Nicolaus promisit toto dicto tempore eum ab eo non pellere sed penes eum retinere et sibi facere expensas victus et vestitus competentes tam in sanitate quam in [infirmate] et sibi non ponere servitia nisi possibilia licita et honesta. Et in fine dictorum quinque annorum (sibi cancell.) pro premio sibi dare libras viginti parvorum et instrumenta artis competentia secundum consuetudines civitatis et artis et vestes de novo competentes ultra vestes que reperientur tunc tempore ad eius usum. Pena partibus libras quinquaginta. Et suprascripta Catharina eius Marci mater constituit se fideiussorem sibi attendendi etc.

(in margine:) *Nicolai lapicide Florentini [Mar]ci fili quondam Michovilli Divnich ... li sui locatio*

(DAZd, AT, LXVIII/8, ff. 187r–187v; izvod objavio Petar Kolendić, n. dj., 77, br. XIV.)

33.

1472., 16. II. – Majstor Andrija Aleši imenuje Stjepana Testu prokuratorom za naplatu troškova koje njemu i majstoru Nikoli Firentincu duguje operarij katedrale.

(Arhiv HAZU, II-c-70, Sv. 1469–1473, f. 19r, izvorno AT, LXVIII/8, f. 227r; dokument spominje Ivan Kukuljević Sakcinski, n. dj., 8, s. v. Aleksijev; dokument objavio Danko Zelić, Jakov Florijev, trogirski klesar 15. stoljeća, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 32 (2008.), 31, br. 44.)

34.

1472., 14. X. – Presuda po kojoj Mihovil Naviačić mora ostati s majstorom Andrijom Alešijem ugovorenih 6 godina

1472 indictione quarta die vero 14 mensis octobris, Tragurii in domo trecesimi ad marinam presentibus nobile cive Tragurii ser Iacobo de Dessa et ser Matheo Stanosevich interprete

curie, testibus et aliis. Cum coram magnifico domino comite ultrascripto ibi se reperiente comparuisset magister Andreas Alexii de Durachio lapicida ad presens habitator Tragurii, conquerens quod cum Nicolaus Naviacich de Tragurio posuerit ad standum cum ipso magistro Andrea pro ei famulando in arte sua lapicidarie ac pro adiscendo ipsum artem, nunc sunt anni tres, vel circa, pro annis sex proxime inde secuturis Michaellem filium ipsius Nicolai et ipse steterit usque modo ipse Michael ab eo aufugit die dominico proxime preterito undecimo instantis et petens ut ipse Michael astringatur ad redeundum cum eo stare usque ad complementum sui termini et dare eius patri sibi ad observandum obligationem quam fecit ipsi magistro Andree de dicto filio suo. Et econverso comparuisset dictus Nicolaus pater dicti Michaelis cum ipso Michaelle dicens verum esse quod ipse posuit dictum filium suum ad standum ut supra cum dicto magistro Andrea et quod non possit contra velle ipsius filii sui, ipsum per vim astringere ad id et quod ipse illum puntat officio nec quod non vult ad id amplius obligatus esse et quod ipse dominus comes prout sibi videtur provideat. Prefatus dominus comes predicto Andree attentis attendendis et consideratis considerandis terminavit quod dictus Michael complere debeat stare cum ipso magistro Andree terminum suum de quo sit mentio in instrumento superinde contrato. Et quod ipse magister Andreas ex proprio teneatur ipsis Michaeli et Nicolo facere omnia que obligatus est per formam dicti instrumenti. Et quod ipse Nicolaus non sit absolutus propter suprascriptam institutionem factam de dicto filio suo ut supra si revererit obligatus usque ad finem termini de quo in instrumento predicto serviendis ad omnia ad que se obligavit. Et ipsa omnia attendere et observare debeat sub pena in ipso instrumento contenta ad quod per omnia arbitrio habente et ulterius sub illa pena que apparebit conveniens rectori Tragurii qui pro tempore fuerit.

(in margine:) *Terminatio pro magistro Andrea Alexii de Durachio lapicida*

(DAZd, AT II/38, f. 12r; izvod objavio Cvito Fisković, Alešijev reljef u Londonu, u: *Peristil*, 10–11 (1967.–1968.), 49, bilješka 24.)

35.

1475., 24. XI. – Majstori Andrija Aleši i Nikola Firentinac pred knezom izjavljuju da zbog neredovitih isplata nisu mogli napredovati s gradnjom kapele te da još nije oslobođen prostor za polaganje temelja

(DAZd, AT, III/11, f. 1r; dokument objavio Cvito Fisković, Aleši, Firentinac i Duknović u Trogiru, u: *Bulletin zavoda za likovne umjetnosti JAZU*, VII/1 (1959.), 42, bilješka 16.)

36.

1477. – Nesačuvani ugovor o zamjeni nekretnina

De anno 1477 Troilo Malipiero Rectore, Coriolanus Cippico Operarius commutavit cum Nicolao Lipavich domum de ratione Ecclesiae, et accepit ab eodem loca quaedam, circa situm ipsius Capellae posita.

(Iz vizitacije biskupa Manole, vidi: Cvito Fisković, n. dj. (1940.), 41.)

37.

1482., 20. II. – Operarij Petar Koriolanov Cippico ugovara s majstorom Nikolom Firentincem gradnju svoda kapele bl. Ivana Trogirskog te izradu triju kipova apostola

Die XX februarii mercurii. Actum Tragurii in cancellaria comunis presentibus ser Ioanne de Lucii nobili Traguriensi examinatore, ser Ioanne Lippavich et ser Marino Vilandich de Tragurio testibus. Ser Petrus Coriolani de Cipco nobilis Tragurii uti operarius ecclesie Traguriensis ex una parte per se et succesores suos in dicta operaria et magister Nicolaus Florentinus lapicida ex altera concorditer ut infra convenerunt, obtenta prius licentia magnifici domini comitis infrascripti sedentis in logia nova sub pallatio cum ser Marcello Donati et ser Ioanne Petri de Andreis ac ser Hieronimo Cipco nobilibus iudicibus suis. Ipse dominus comes suam et sui regiminis superioris et infrascriptis posint auctem pariter et ceterum. Videlicet quod remanente rato infrascripto conventionis fabrice capelle sancti Ioannis confessoris alias celebrato dictus magister Nicolaus promisit usque ad unum annum incepturum primo mensis aprilis proximi cooperire capellam dicti sancti Ioannis inceptam ad laudem optimi magistri. Eo quod dictus ser Petrus per se et successores suos in dicto officio operarie dare promisit ipsi magistro Nicolao dicta de causa in racione mercedis conventionis ipsius capelle aliter per instrumentum sententie ducatos ducentos hoc modo videlicet libras octingentas usque tres menses proxime futuros et reliquas ad summam dicatorum ducatorum ducentorum de duobus in duos menses incepturos a primo iunii proximi futuri. Insuper si dictus magister Nicolaus faceret tres figuras apostolorum ultra ymagines et figuras quas facere obligatus est per suprascriptum conventionis instrumentum eo casu ipse figure perfecte extimentur per regimen habito consilio magistrorum intelligentium et extimatio sic facta persolvatur ipsi magistro Nicolao ultra mercedem ducatorum ducentorum superius nominatorum ex primis pecuniis

operarie solutis tam pro primis ducatis ducentis. Pena operario non observanti in propriis bonis et non operarie ducatorum quinquaginta applicandorum ipsi magistro Nicolao pro suo interesse et eidem magistro Nicolao si non observaret suprascripta ut supra ad laudem optimi magistri.

(DAZd, AT, LXVIII/12, f. 27v; neobjavljeno)

38.

1482., 16. III. – Majstor Nikola Firentinac potvrđuje da je od operarija Petra Koriolanova Cippica primio 510 libara malih i 9 solada

Die ... presentibus ser Doymo de Buffalis examinatore nobile Tragurii, presbitero Frane Tutrepich ac C... Petro Vidoevich(?) testibus. Magister Nicolaus Florentinus lapicida habitator Tragurii per se et heredes suos contentus et confessus fuit se habuisse ac integraliter et cum effectu recepisse a ser Petro Coriolani de Cipco uti operario ecclesie Traguriensis presenti et nomine dicte operarie stipulanti et recipienti libras quingentasdecem parvorum soldos novem. Et hoc in racione mercedis et laborerii capelle sancti Ioannis confessoris de quibus fecit eidem ser Petro nominibus predictis presenti stipulanti et recipienti finem, quietationem etc. ad plenum.

(in margine:) ... magistro Nicolao ...

(DAZd, AT, LXVIII/12, f. 30v; neobjavljeno)

39.

1488. – Nesačuvani dokument o troškovima za izradu svoda kapele bl. Ivana

(...) nam de anno 1488 Coriolanus Cippico operarius 950. librarum expensas fecit pro cooperienda Capella nova;

(Iz vizitacije biskupa Manole, vidi: Cvito Fisković, n. dj. (1940.), 42.)

Summary

Ana Plosnić Škarić

A Contribution to the Research on the 15th-Century Architectural History of Trogir Cathedral

A survey of the corpus of preserved documents from 15th-century Trogir has revealed seven hitherto unpublished documents. Their content can be interpreted only in the context of all the known archival data. Therefore, the regesta of all preserved documents have been included in chronological order, together with the transcription of the aforesaid documents [2, 8, 10, 19, 30, 37, 38] and the complete transcription of another set of five documents, which have previously been published only in excerpts [3, 7, 14, 32, 34].

This systematic presentation of archival data, complemented with those from the unpublished documents, is intended to contribute to a more detailed knowledge of the architectural history of Trogir cathedral, its stonemasons and architects, and the specific circumstances that occurred during certain phases of its construction.

Keywords: Trogir, Cathedral, architectural history, archival materials, 15th century